

DIARI DE SESSIONS DE LA **COMISSIÓ DELS DRETS HUMANS** DEL PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS

DLPM 2000-1996

Fq.Con.núm. 33/27

V legislatura

Any 2001

Núm. 10

Presidència
de l'Honorable Sr. Josep Portella i Coll

Sessió celebrada dia 27 de febrer del 2001

Lloc de celebració: Seu del Parlament

SUMARI

I.- COMPAREIXENCES:

De la Dra. Teresa Freixes Sanjuan, catedràtica de Dret Constitucional i presidenta de l'Institut Europeu de Dret, sol·licitada per quatre diputats membres de la Comissió, per tal de parlar sobre democràcia paritària.

122

EL SR. PRESIDENT:

Senyores diputades, senyors diputats, començarem la sessió d'avui, i en primer lloc els pregaria que ens informassin si es produeixen substitucions.

Veig que avui, crec que és la primera vegada en aquesta legislatura, tenim l'equip titular en aquesta Comissió de Drets Humans.

I- Compareixença de la Dra. Teresa Freixes Sanjuan, catedràtica de Dret Constitucional i presidenta de l'Institut Europeu de Dret, sol·licitada per quatre diputats membres de la Comissió, per tal de parlar sobre democràcia paritària.

Per tant, iniciariem ja l'únic punt de l'ordre del dia d'avui, que consisteix en la compareixença de la Dra. Teresa Freixes Sanjuan, per tal d'informar sobre democràcia paritària, a petició de tots els grups parlamentaris en aquesta Comissió de Drets Humans. La Dra. Freixes en l'actualitat exerceix la seva activitat professional com a presidenta de l'Institut Europeu de Dret, és catedràtica de Dret Constitucional a la Universitat Autònoma de Barcelona, i assessora de l'Àrea de Dret Públic i directora del programa de doctorat i màster de justícia constitucional, tutela judicial i drets fonamentals a la Facultat de Dret Esade, de la Universitat Ramon Llull.

A la vista de l'història que ha estat facilitat, és autora de nombrosos estudis en matèria de democràcia, llibertat d'expressió, participació, i també exerceix la seva feina sobretot a la Unió Europea i al Consell d'Europa, en les comissions que fan feina en gran part en la qüestió de construcció europea i la participació de la dona en aquesta construcció europea.

Aquesta compareixença d'avui és en virtut d'una col·laboració que saludam, ja que es produeix per primera vegada, amb l'Institut de la Dona de les Illes Balears, a partir d'una visita de diputades d'aquest parlament, de l'Institut de la Dona, que va sorgir la iniciativa de tenir correspondència entre l'Institut i aquesta Comissió de Drets Humans i aquest parlament, i que per tant s'emmarca dins aquest inici de col·laboració que saludam, com ja he dit anteriorment. També es produeix quan la Comissió de Drets Humans té oberta una ponència que estudia els maltractaments i la violació en l'àmbit domèstic contra les dones. Ja sé que la compareixença d'avui no té res a veure amb aquesta ponència, però estic segur que col·lateralment també incidirà en qüestions que les senyores diputades i els senyors diputats tinguin plantejades en aquest estudi que feim, i que ens poden servir positivament per a un bon resultat de la ponència.

Sense altre preàmbul, ja hem comunicat a la Sra. Freixes un poc el costum d'aquesta comissió, d'una primera intervenció, per després donar paraula als grups parlamentaris que vulguin intervenir amb suggeriments, preguntes, qüestions i aclariments, i per tant, donam la paraula a la Sra. Teresa Freixes, a la qual també agraïm en nom de tota la Comissió la seva disposició i presència aquest capvespre avui al Parlament de les Illes Balears. Moltes gràcies.

LA SRA CATEDRÀTICA DE DRET CONSTITUCIONAL I PRESIDENTA DE L'INSTITUT EUROPEU DE DRET (Teresa Freixes i Sanjuan):

Moltes gràcies. Jo en primer lloc vull donar molt sincerament les gràcies a aquest parlament, a la Comissió de Drets Humans, per trobar-me aquí per parlar de la igualtat entre les dones i els homes, de la paritat en el procés d'integració europea. També a l'Institut Balear de la Dona, que ha possibilitat a través d'aquesta participació conjuntament amb les diputades del Parlament balear perquè aquest acte d'avui hagi pogut ser realitat.

És difícil de vegades parlar amb poc temps d'un procés d'integració a Europa en el qual les dones han estat un eix molt important. No és perquè sí que es parli de democràcia paritària en el context europeu. Europa s'ha format a partir de diferents estats, a partir de diferents sensibilitats, i tothom coneixem que als estats del nord la participació de les dones a la vida política, social i econòmica és un eix fonamental en tot el seu procés social, polític, i en tota la seva estructuració de la vida personal i de la vida familiar.

Aquesta corresponsabilització d'homes i dones en tot tipus de procés, els de la vida privada i els de la vida pública, han originat que quan es prenen les decisions dintre de la Unió Europea, evidentment com que ja existeix una pràctica, sobretot al nord, dirigida cap a la igualtat, i una pràctica que comporta la igualtat, doncs els del sud, que estàvem bastant més endarrerits, poc a poc ens hem anat impregnant d'aquesta cultura, i a més a més a mesura que s'han anat elaborant normes i polítiques dintre de la Unió Europea, ens hem anat beneficiant d'aquest procés que s'ha anat estenent des dels estats nòrdics fins als estats del sud d'Europa.

D'altra part hem de tenir també en compte que avui per avui parlar de la construcció europea significa plantejar des del fons de la qüestió tot el que és la legitimitat en la presa de decisió. La presa de decisió, sigui al nivell que sigui, és tant més legítima quant més integradora és. És a dir, quan una decisió està presa amb un consens tant més gran com possible, la legitimitat d'aquella decisió és molt més forta que no si s'ha acordat a partir de minories o d'unes majories minoritàries. És des d'aquest punt de vista de la legitimitat en la presa de decisió integradora que es planteja dins el procés de la construcció europea el tema de la paritat.

Què vol dir paritat? Realment el llenguatge jurídic de la Unió Europea parla de paritat molt recentment. Fins ara la fórmula jurídica que s'havia emprat era la de la representació equilibrada, és a dir que no hi hagués dintre de la presa de decisió un desequilibri que menyspreés cap dels dos sexes. Per tant, diguem-ne la presa de decisió amb equilibri ha estat un eix molt important en els treballs que es fan dintre de la Unió Europea. De fet, sembla fins i tot una mica estrany com s'ho poden arreglar quan es creen els grups d'experts, els comitès d'estudi, etcètera, i es constaten els equilibris que es fan per poder conformar aquests òrgans consultius o els òrgans de presa de decisió. S'intenta equilibrar que hi hagi persones que representin la sensibilitat del nord i la sensibilitat del sud, o la

de centre Europa, o la dels anglosaxons; s'intenten equilibrar les opcions polítiques, de tal manera que no es pugui sentir menyspreat ningú; s'intenta equilibrar també per sexe, de tal forma que no hi hagi una preponderància de cap dels dos; s'intenta també equilibrar també per edat, intentant que hi hagi persones grans, persones de mitja edat, persones joves.

No sé com s'ho fan, però la veritat és que s'ho fan. Això em fa pensar que si s'ho fan i resulta, és que és possible, i que per tant hem d'anar treballant per aconseguir que això que de moment encara es fa d'una forma molt reduïda en les instàncies europees, vagi també traspasant les fronteres i vagi també impregnant la pràctica en la presa de decisió dintre dels estats.

A més a més n'estem gairebé obligats legalment, per pertànyer a Europa, perquè en el Tractat d'Amsterdam, l'últim tractat abans del del Niça, ara acabem d'aprovar el Tractat de Niça, però en el Tractat d'Amsterdam es va introduir per primera vegada a nivell de tractat la igualtat entre les dones i els homes. Als articles 2 i 3 d'aquest tractat es diu que la igualtat entre les dones i els homes és una política que ha de travessar totes les polítiques de la Unió Europea, que és una finalitat de la comunitat europea, i que no es pot actuar políticament dintre de la Unió Europea sense tenir en compte aquest principi d'igualtat.

A més a més també en el Tractat d'Amsterdam es regula la no discriminació per raó de sexe o per raó d'orientació sexual. També es reconeix, reformant l'antic Tractat de la Comunitat Europea, que hi ha d'haver igualtat salarial entre les dones i els homes, no només pel mateix treball, sinó per un treball del mateix valor; i que no seran considerades contràries a la igualtat les polítiques que es puguin emprendre per part de la comunitat i dels estats que introdueixin accions positives sobre el sexe menys representat. És a dir, que tenim dintre dels tractats comunitaris, és a dir dintre de les normes que avui en dia són les més importants dins la Unió Europea, tota una bateria de preceptes que encarreguen als estats i a la mateixa Unió que facin polítiques d'igualtat. I polítiques d'igualtat que no només volen dir tracte igual, sinó que volen dir tracte per a aconseguir la igualtat, per tant tracte que pot ser diferent si la finalitat que es pretén és la d'aconseguir un resultat final igualitari. I aquestes polítiques d'igualtat han d'afavorir sempre el sexe menys representat, que de vegades són les dones i de vegades són els homes, perquè no sempre les dones som minoritàries en segons quins llocs, de vegades els que són minoritaris són els homes. Després explicaré una mica com es fan aquest tipus de polítiques, perquè ja s'han començat a introduir d'una manera molt positiva.

Per què el Tractat d'Amsterdam va incloure la igualtat entre les dones i els homes a nivell de tractat? Anteriorment dintre de les normes comunitàries hi havia molt poques referències a nivell de tractat, només hi havia una referència al Tractat de la Comunitat Europea que parlava de la igualtat salarial. Però varen començar a aparèixer moltes normes de dret derivat, és a dir directives, reglaments, de la pròpia Unió Europea, que anaven desenvolupant temes d'igualtat des de perspectives molt àmplies, molt diferents, i que excedien d'una

manera evident el mandat del Tractat de la Comunitat Europea parlant d'igualtat salarial. Algunes directives eren d'igualtat de remuneracions, és a dir tenien un encaix directe, però d'altres ens parlaven d'igualtat de tracte en matèria de seguretat social, i això ja no és igualtat salarial, és seguretat social, és una altra matèria. Altres parlaven d'igualtat d'oportunitats en matèria d'educació, i això tampoc no és igualtat salarial. D'altres portaven també a l'aplicació del principi d'igualtat entre les dones que exerceixen una activitat autònoma, incloses les activitats agrícoles, que també excedeix molt; la protecció de la maternitat, i fins i tot la participació equilibrada de dones i homes en la presa de decisió, que es va introduir per primera vegada per resolució del Parlament Europeu, i després més tard per resolució del Consell. I a més a més ens trobàvem també amb reglaments que exigien que per poder donar fons estructurals, els estats tinguessin polítiques d'igualtat, i que per la cooperació internacional que realitzés la Unió Europea, també s'exigís als estats tercers que tinguessin polítiques d'igualtat.

Clar, fer penjar tot això d'un article del Tractat que només parlava d'igualtat salarial per un mateix treball era excessiu. El que passa és que això existia. D'altra part teníem també tota una bateria de sentències del Tribunal de Justícia de la Unió Europea que incidien en la igualtat entre les dones i els homes. Jo sempre dic que aquí, a Espanya, el gran públic s'ha assabentat que estem a Europa a partir del canvi que hi ha hagut als equips de futbol des de la sentència Bosman. Tothom sap que perquè estem a Europa, doncs ara els jugadors comunitaris tenen fitxa de nacional, i només els extracomunitaris tenen fitxa d'estranger. Això és conseqüència d'una sentència del Tribunal de Justícia que, a més, ni afectava Espanya. I això ha originat un canvi tremend dintre de les normes internes que tenien per organitzar la lliga de futbol, és a dir la FIFA, les organitzacions que regulen tot aquest tipus de qüestions, han canviat els seus propis reglaments, i avui en dia ja és indiscutible que els jugadors que tenen la nacionalitat de qualsevol estat membre, doncs tenen fitxa d'espanyol. Així tenim el Barça, que dic jo, ple d'holandesos.

Bé, doncs aquesta realitat, que és perceptible anecdòticament d'aquesta manera, és també perceptible jurídicament amb tota una sèrie de sentències que existeixen en matèria d'igualtat entre les dones i els homes. El que passa és que, així com el futbol agrada bastant, i tothom n'està molt al dia, d'aquestes qüestions, en matèria d'igualtat costa molt més estar-ne al dia, i es desconeix, per exemple, que el tribunal de justícia ha definit conceptes com el de discriminació indirecta, de tal manera que no només condemna els estats quan discriminin directament, sigui als homes o a les dones, sinó també quan tenen normes o conductes que, sense dir que estan discriminant d'una manera directa, indirectament el que originen és un resultat discriminatori. I així també el Tribunal de Justícia de les Comunitats de la Unió Europea ha introduït la inversió de la càrrega de la prova en matèria de discriminació entre homes i dones, de tal manera que quan algú, un home o una dona, al·lega que és discriminat, és l'altra part la que ha de provar que no discrimina, perquè és molt fàcil discriminar sobretot indirectament.

I tampoc no es coneix massa la jurisprudència europea que existeix, tot i que va ser una mica vacil·lant en un moment determinat, respecte de l'accés als llocs de treball, a la funció pública, i de la promoció professional. Pel Tribunal de Justícia, quan es tracta d'accedir a la funció pública o a un treball al sector públic, o existeix una promoció professional dintre del sector públic -a les empreses avui per avui encara resulta difícil d'aplicar-ho, però algunes ho han començat a fer, sobretot als estats del nord- el Tribunal de Justícia considera que a igualtat de currículums professionals provada, és a dir, hi ha d'haver una igualtat provada de currículum professional, és a dir, hi ha d'haver d'empat, perquè si no hi ha igualtat de currículums professionals, el millor currículum és el que s'ha d'emportar la promoció, això és evident. Però si hi ha igualtat provada de currículums professionals, el lloc de treball ha de ser per a la persona que pertanyi al sexe menys representat en aquella categoria professional. I, és clar, aquesta jurisprudència que existeix, i que és poc coneguda, poc a poc, sense que ens adonem, està unificant en els estats europeus el tema de la igualtat. Hi ha una penetració, lenta, que no és espectacular, perquè els temes d'igualtat no són gairebé mai espectaculars, però que poc a poc va penetrant als sistemes jurídics de tots els estats membres.

A més a més, resulta que nosaltres hem de tenir en compte, cada vegada que parlem de temes d'igualtat, que estem inserits en una organització de tipus europeu, que és la de la Unió Europea, però també estem inserits en l'altra organització de tipus europeu, que és el Consell d'Europa. El Consell d'Europa també dintre de les seves normes, sobretot en el Conveni europeu de drets humans, en l'article 14, també ens parla d'igualtat i no discriminació. I existeix tota una jurisprudència molt important, el Tribunal de Drets Humans, el Tribunal d'Estrasburg, en matèria d'igualtat. Per exemple, doncs, el Regne Unit ha hagut de canviar les polítiques migratòries com a conseqüència de la jurisprudència d'aquest tribunal, perquè la política migratòria que tenia establerta dintre de les seves normes discriminava les dones, ja que ells, els homes establerts legalment al Regne Unit podien reunificar familiarment el seu cònjuge femení; mentre que si eren dones les que reclamaven el seu marit no podien de cap manera -perquè la legislació no ho contemplava- reagrupar-se amb ells. Anglaterra va ser condemnada, i han hagut de canviar la seva regulació sobre la reunificació familiar i fer-la igual per a homes que per a dones.

Suïssa ha hagut de canviar les seves lleis, perquè a Suïssa abans, fins que va haver-hi aquesta condemna del Tribunal d'Estrasburg, les dones obligatòriament perdien el seu cognom de solteres; i a partir d'aquesta sentència les dones, si volen, poden conservar el seu propi cognom al contreure matrimoni. També Holanda ha hagut de reformar la seva legislació sobre els subsidis o els ajuts econòmics, que abans només els donaven en el cas de tenir fills a les dones, i en canvi han hagut de canviar-ho, i que els homes també puguin percebre els subsidis i els ajuts familiars amb les mateixes condicions que elles. Al mateix temps també Àustria ha canviat la legislació d'obtenció de permisos laborals per naixement de fills, de tal manera que puguin ser gaudits tant pels homes com

per les dones. És a dir que també dins l'àmbit del Consell d'Europa les polítiques d'igualtat són realment important.

Ara bé, aquestes polítiques d'igualtats varen tenir un entrebanc originat per una sentència del nostre Tribunal Constitucional, que en la successió als títols nobiliaris va considerar que era constitucional la preferència dels homes sobre les dones. Aquesta sentència no podia entrar dins el control del Tribunal d'Estrasburg perquè l'herència no està contemplada com a dret dintre del conveni, i per tant no s'hi varen poder pronunciar. Ara, això li va crear al Consell d'Europa un mal gust impressionant, i per intentar que totes aquestes qüestions també puguin ser controlades per aquest tribunal, ha posat en marxa el protocol número 12, el conveni de drets humans, el va posar en marxa el desembre de l'any passat, i els estats ara l'estan ratificant, i aquest protocol prohibirà que cap estat del Consell d'Europa pugui discriminar en cap àmbit. Per tant, la igualtat substancial entre les dones i els homes en tots els àmbits formarà part també de la normativa del Consell d'Europa. Veurem què és el que passarà a partir de la ratificació d'aquest protocol, perquè no podrà incidir en situacions jurídiques anteriors, però per les situacions jurídiques posteriors a l'entrada en vigor del protocol tindrem una nova regulació.

Al mateix temps també nosaltres tenim tota una sèrie de tractats internacionals molt importants, dels quals som parts, com és la Convenció de Nacions Unides sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona, en la qual es contempla que no pot ser considerat discriminatori les mesures que puguin afavorir la igualtat entre les dones i els homes, és a dir les mesures d'acció positiva, perquè són necessàries per aconseguir un resultat final obligatori i igualitari.

Aquests són convenis internacionals, és a dir, tant el que seria el Conveni Europeu de Drets Humans com les convencions de Nacions Unides. Els convenis internacionals són d'obligada utilització per interpretar els drets que tenim a la Constitució. L'article 10.2 de la nostra constitució ens diu que la interpretació dels drets fonamentals sempre s'haurà de fer de conformitat amb la Declaració Universal de Drets Humans i els tractats i convenis internacionals ratificats per Espanya.

Per tant, si dins la Constitució nosaltres tenim reconeguda la igualtat a l'article 14, i a l'article 9 hi ha una obligació dels poders públics de remoure els obstacles que existeixen per poder assolir la igualtat, nosaltres hem d'interpretar tant l'article 14 de la Constitució com l'article 9 d'acord amb els tractats internacionals ratificats. Dintre d'aquests tractats internacionals tenim aquesta bateria de regulacions i aquestes interpretacions que s'han fet per part del Tribunal Europeu de Drets Humans, i també com a conseqüència del procés d'integració a Europa, nosaltres hem d'aplicar directament els tractats comunitaris, els reglaments comunitaris, i hem de desplegar les directives comunitàries. És a dir que estem jurídicament vinculats a desplegar aquestes polítiques d'igualtat. No podem en el context europeu viure sense tenir-lo en compte, viure d'esquenes al procés d'integració a Europa, perquè això és impossible, és impossible des del punt de vista econòmic, és impossible des del punt de

vista social, és impossible des del punt de vista polític, i evidentment hem de tenir en compte també tota la normativa europea que és promotora de la igualtat.

A més a més existeixen també acords internacionals que no són tractats, jurídicament tenen un valor diferent. Però els acords internacionals vinculen políticament. No els podem al·legar davant dels jutges, els acords internacionals, sí que podem al·legar els convenis internacionals, i les sentències dels tribunals europeus. Però els acords internacionals també són molt indicatius sobre les mesures d'igualtat. Hem de recordar totes les mesures que es varen aprovar a la conferència de Pequín de l'any 95, d'on han nascut moltes polítiques d'igualtat que es posen en pràctica a molts de països europeus i a molts de països de la resta del món. Hem de recordar també els acords de la Unió Interparlamentària sobre les accions positives en favor de les dones. La Unió Interparlamentària recomana a tots els estats que vigilin molt els sistemes electorals per tal que a partir de tenir uns sistemes electorals adequats la presència de les dones en els parlaments sigui una presència equiparable a la presència de les dones a la societat.

D'altra part també tenim acords del Consell d'Europa en relació a la participació política de les dones, on també reclama modificar si cal els sistemes electorals per aconseguir-la; i també tenim l'acord que es va prendre a la Conferència de París a la Unió Europea, a partir de la qual el Consell de la Unió Europea va aprovar que s'haurien d'establir dintre dels països europeus mesures transversals, mesures polítiques, mesures econòmiques i socials per tal que les dones poguessin estar presents a tots els processos de presa de decisió.

A partir d'aquí la Unió Europea afavoreix d'una manera molt important tot el que són els programes d'igualtat. Hem de dir que en aquests moments estem en un moment importantíssim dins d'Europa. S'acaba d'aprovar el Tractat de Niça, i a Niça s'ha proclamat la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, on la igualtat substancial entre les dones i els homes també hi és present. Aquesta Carta de Drets Fonamentals encara no té un valor jurídic vinculant, perquè, com ja deuen de conèixer, el Regne Unit la va vetar, però és possible que a partir de noves converses, i a partir d'un procés de sensibilització en aquest aspecte, perquè aquest és un dels mandats de Niça a la presidència sueca que ara tenim dins la Unió Europea, s'aconsegueixi que finalment la Carta passi a ser vinculant, inserint-la dintre dels tractats.

Però el que és més important potser encara, és que a Niça es va aprovar per primera vegada començar a treballar per la constitucionalització d'Europa, és a dir per començar un procés que pugui derivar, no s'ha fixat un termini exacte, però pot durar deu, pot durar quinze anys, però que es pugui arribar que tinguem una constitució europea. Aquesta constitució europea hauria de tenir tres grans eixos, això ho varen estar discutint a Niça. Aquests tres grans eixos serien, com a tota constitució, una part de drets fonamentals, una nova regulació de les institucions europees, perquè la Comissió no pot ser igual ara que d'aquí a deu, vint anys, quan tinguem nous estats membres dintre de la Unió Europea, una nova composició del Parlament Europeu, una redefinició de les funcions del Consell

Europeu en relació amb el Parlament, en relació amb la Comissió; s'ha també començat a reformar el Tribunal de Justícia; i després també s'hauran de concretar d'una manera més precisa les competències de cadascuna d'aquestes institucions i les competències en relació amb els estats membres.

Dintre d'aquest procés, que és un procés que es preveu esglaonat, que es preveu difícil, perquè ha d'haver-hi unanimitat, i això comporta canviar els tractats europeus, i per canviar els tractats europeus ha d'haver-hi unanimitat entre tots els estats membres, aconseguir la unanimitat sempre costa, però el fet que les coses que es van aprovant ho siguin per unanimitat, fa que quan hi hagi canvis, són canvis molt definitius, perquè si hi ha unanimitat és molt difícil una marxa enrere.

Aleshores dintre d'aquest procés, que serà esglaonat, complicat en la seva negociació, etcètera, una de les qüestions que també cal posar en marxa és el procediment d'elecció dels europarlamentaris. El Parlament Europeu, com tots vostès saben, està ara elegit ja, des de fa un cert temps, per sufragi universal. Però el sistema electoral que hi ha a cada estat membre per elegir els europarlamentaris no és igual. Ja el Tractat de Maastricht va dir que s'havia d'establir un procediment electoral o bé uniforme o bé basat en principis comuns per elegir els europarlamentaris, perquè el que no pot ser és que en uns països hi hagi sistema proporcional, en uns altres majoritari. Ara en aquests moments ja s'ha aconseguit que sigui proporcional a tots els estats membres, però en el Regne Unit fins fa ben poc era majoritari. Clar, el tipus de representació que s'obté amb sistema proporcional o amb sistema majoritari no és igual, el tipus de representació canvia molt. Les circumscripcions són també molt heterogènies, perquè per exemple aquí, a Espanya, que som 40 milions de persones, tenim circumscripció única; i a Bèlgica, que no arriben als 10 milions, tenen quatre circumscripcions. Per tant, també la dimensió de la circumscripció origina un tipus de representació diferent, i s'hauria de racionalitzar una mica també la dimensió de la circumscripció.

D'altra part, hi ha estats que tenen llistes tancades i bloquejades per a l'elecció dels europarlamentaris, i n'hi ha d'altres on hi ha vot preferencial, haurem de veure què passa, si es pot mantenir el vot preferencial, si no, són nou estats dels quinze, que tenen vot preferencial. I, d'altra part, també es parla que el nou Parlament europeu hauria de tenir en compte més el que diríem una dinàmica més europea, i per exemple s'elabora un estatut de partits polítics europeus, de tal manera que pugui haver-hi llistes transnacionals i una reserva d'escons per a aquestes llistes que estan formades per persones, amb independència de la nacionalitat que tinguin.

Bé, doncs, dintre d'aquest procés, donat que en el Tractat d'Amsterdam i en tota la normativa comunitària, la igualtat entre les dones i els homes és una constant, és un eix estructural, dins aquest procés de canvi en la norma que reguli l'elecció de l'europarlament, també s'està estudiant la introducció del principi de paritat, és a dir que al nou parlament

europèu poguessin establir una representació paritària o una representació equilibrada entre les dones i els homes.

Hi ha diferents estudis al respecte, d'una part tenim ja l'informe d'Anastasio Poulus i després un altre informe posterior, que s'ha fet aquest any, com a conseqüència de la decisió que hi va haver a Niça. Després també, dintre dels programes d'acció comunitària, dintre del quart programa, que és el que en aquests moments estem acabant, també s'ha impulsat la inauguració d'una directiva amb la qual hi estem treballant, per tal d'introduir, a partir d'aquests elements comuns que ja existeixen dintre dels estats de la Unió Europea per tal de trobar un procediment basat en principis similars, introduir també, estudiant la tècnica concreta, un sistema electoral que ens permeti elegir un parlament europeu, on la representació equilibrada sigui diguem-ne, molt més a prop, si és que no l'aconseguim, que estigués ja molt més a prop a les properes eleccions del Parlament europeu.

El mandat que tenim al respecte és d'intentar tenir ja, per a les eleccions de l'any 2004, una directiva aprovada, que permeti, si no posar-la en marxa, perquè les directives necessiten la transposició dels estats per a aquestes properes eleccions, com a màxim en les següents, de tal manera que dintre d'aquest procés de construcció europea poguéssim arribar a tenir aquest equilibri assolit, d'una manera molt més real dintre del procés d'integració.

La veritat és que costa, són mesures que en la seva elaboració resulten difícils, hem de pensar que el grup d'experts que treballa en aquesta matèria està format per persones de diferents països, de diferents sensibilitats polítiques, amb diferents orientacions i que, per tant, diguem-ne, d'alguna forma se li plantegen els mateixos problemes que es plantejaran després, posteriorment, al moment d'adoptar la decisió final, que és la d'equilibrar la presa de decisions, és a dir, de trobar quelcom que pugui ser acceptat per tothom. Però el treball tira endavant i és molt possible que tinguem aquesta proposta de directiva, potser ja per a primers del mes d'abril proper. Aquesta seria una proposta, aquesta proposta, després, s'hauria d'estudiar, s'hauria de debatre en el Parlament europeu, que és qui té la iniciativa per mandat del Tractat de Maastricht, i després també amb el Comitè de representants permanents dels governs dintre de la Unió Europea, perquè la decisió final, en tractar-se d'una directiva, evidentment la té el Consell europeu, és a dir el Consell de caps d'estats i de govern.

Bé, doncs, veurem de quina manera, dins aquest procés de construcció europea, a més a més d'intentar equilibrar els interessos dels diferents estats, els interessos dels diferents grups polítics, els interessos dels diferents grups econòmics, doncs també haurem d'intentar equilibrar els interessos de les dones i dels homes, perquè creiem que dintre de la presa de decisions i dintre de tot el que és qualsevol procediment per poder decidir quelcom, com més representació dels interessos en presència hi ha a l'òrgan que ha de prendre la decisió, la decisió pot ser més discutida, la decisió potser, diguem-ne, més treballada, i la decisió, finalment, quan s'hi arribi, tindrà un grau de legitimitat molt més gran.

És per això que es treballa en aquest sentit, i és per això que intentem que dintre del que és l'efecte que després, una vegada posada en marxa aquesta participació equilibrada en el procés de construcció europea, creiem que tindrà dintre dels estats, això significaria que hauríem avançat molt més dintre d'Europa, amb tot el que és la igualtat real entre les dones i els homes, perquè la igualtat formal ja la tenim molt reconeguda, avui en dia, el problema que té la igualtat no és de reconeixement legal, el problema que té la igualtat és de posar-la en pràctica, i des d'aquest sentit, l'ajuda que s'ha rebut des de les institucions comunitàries, és realment molt important.

Llàstima que al final, sempre, un arribi a fer-se conscient, quan surt d'aquest reducte de privilegiats europeus, que això sigui un privilegi gairebé només per a nosaltres, perquè si mirem arreu del món, vegem que els problemes d'igualtat són molt més grans que els que tenim aquí, el que passa és que quan un viatja per la resta del món i es fa conscient del privilegi que té, també des dels altres llocs li reclamen que no deixi de lluitar perquè allò que pot ser per comparació un privilegi, vagi sent cada vegada més real i més efectiu, perquè, a fi de comptes, per a aquelles altres persones que ara es troben en una situació pitjor, tenir un referent al qual es puguin fixar i tenir un referent que pugui ser considerat com un ideal, els és realment molt important. De la mateixa manera que a nosaltres, en el règim anterior ens era absolutament imprescindible tenir el referent dels estats democràtics, aquesta lluita per la igualtat entre les dones i els homes, per a aquells països, per a aquells homes i dones, perquè aquest és un camí que hem de fer plegats, per a aquells homes i dones, on es constaten desigualtats molt més grans i molt més, diguem-ne, feridores, pensar que des de les instàncies europees es pot tenir un referent i es pot tenir un suport, els resulta molt important.

No hem de veure aquesta lluita per la igualtat com una lluita pel privilegi, l'hem de veure com una lluita per aconseguir allò que és natural dintre de la societat i que voldríem que també fos natural a tots aquells llocs on encara avui en dia no és que sigui un privilegi, és que fins i tot potser, diguem-ne, un delicta, parlar d'igualtat.

Jo crec que, més que que jo expliqui més totes aquestes qüestions que he anat tocant, pot ser el que seria interessant és que aspectes concrets, els poguéssim parlar i els poguéssim debatre, ja que una versió molt més extensa de la meva exposició, l'Institut Balear de la Dona els l'ha repartida, i és on tenen referenciada tota la normativa, la jurisprudència que existeix en aquests temes i que pot ser, de vegades, són molt nous, perquè Europa la tenim molt lluny i molt a prop alhora, i, per tant, tal vegada seria més interessant que poguéssim debatre algunes de les qüestions que he plantejat i també per donar fi a aquesta intervenció meua.

Torno a agrair, una altra vegada, al Parlament la seva invitació, i també la seva presència en aquesta sessió que realment em sento molt satisfeta i molt honrada d'haver pogut realitzar.

Moltes gràcies.

EL SR. PRESIDENT:

Moltes gràcies, Sra. Teresa Freixes. Passarem ja la paraula als grups parlamentaris que vulguin intervenir. Per part del Grup PSM-Entesa Nacionalista, té la paraula el Sr. Cecili Buele.

EL SR. BUELE I RAMIS:

Moltes gràcies, Sr. President. Voldríem saber de quin temps disposam, una miqueta per ...

EL SR. PRESIDENT:

El temps reglamentari és de deu minuts. Però vostè sap que és indicatiu.

EL SR. BUELE I RAMIS:

Moltes gràcies, Sr. President. Voldria intervenir durant dos o tres minutets, i cedir la paraula a l'altre company del grup parlamentari, si és que és possible.

Volia començar per agrair la presència de la doctora Teresa Freixes San Juan, catedràtica de dret constitucional, que ha volgut venir i comparèixer davant aquesta Comissió de Drets Humans, una compareixença que nosaltres esperàvem amb delit, perquè coneixem, tenim notícies respecte de la feina que està fent, bona feina que està fent, com a presidenta de l'Institut Europeu de Dret, i la intervenció que ha tengut ens ha resultat molt profitosa, i li volem, agrair que hagi volgut ser present aquí, en aquest parlament, fent-nos aquesta repassada general que ens ha fet de determinats tractats i acords internacionals, com també de programes d'igualtat tendents a fer que la igualtat entre les dones i els homes, en el procés d'integració a Europa, sigui de cada vegada més efectiva. Compartim amb ella el fet que sigui una tasca difícil, perquè estam dins una Europa molt diversa, on hi ha moltes i molt diverses concepcions, i és una proposta també que nosaltres creim que ha de tenir tot el nostre suport des d'aquest parlament introduint, a mesura que puguem i sapiguem, el principi de la paritat en totes les nostres actuacions, a fi de superar l'estadi d'una igualtat formal i arribar a una igualtat pràctica. I, si em permet, Sr. President, li voldria demanar si podria passar la paraula al meu company de grup parlamentari.

EL SR. ALORDA I VILARRUBIAS:

Gràcies, Sr. President. Sumar-nos a aquesta felicitació i fer dues preguntes concretes que voldríem aportar a la reflexió. Jo no sé si ha quedat prou aclarida en el tema de la comissió, no sent-ne titular, no conec el nivell de profunditat en el qual s'ha arribat, però vostè ha fet esment que les mesures positives, l'accés interpretat al treball, però en concret a la funció pública, on els principis de mèrit, capacitat i igualtat han estat, com a mínim, a l'Estat espanyol, i jo diria en una jurisprudència consolidada del Suprem, en el sentit que la igualtat s'ha d'interpretar a negar la discriminació positiva, si aquesta línia jurisprudencial ha estat recentment tallada per les institucions

europées i si es podria aportar a aquesta comissió aquesta referència, ara he intentat cercar-la, i he vist la mateixa afirmació, però no he vist la sentència o una referència, perquè realment és una polèmica comuna a les convocatòries generals, no així a la legislació, quan discrimina majors de 45 anys o algunes mesures de tipus social, però sí a les convocatòries estrictes, tant de comunitat autònoma com d'administració local, a les quals hi ha una tendència, precisament, que en base al principi d'igualtat es nega la possibilitat de preveure discriminació positiva.

I, per altra banda, demanar també, a veure aquesta nova amplitud que vostè ha apuntat dins el Consell d'Europa i dins la nova filosofia de no deixar cap àmbit extern a la intervenció i a aquesta nova filosofia d'igualtat, si pot tenir mai cap mena, vostè interpreta que algun dia pot arribar a afectar el títol II de la Constitució, realment, aquest element dins la Corona, de tenir realment constitucionalitzada aquesta discriminació a favor de l'home. Ens agradaria saber aquest parer i si un dia, a la legislació europea, es podrà arribar a posar, a interdir, aquesta mena de previsió constitucional.

Moltes gràcies.

EL SR. PRESIDENT:

Moltes gràcies. Té la paraula la Sra. Freixes.

LA SRA CATEDRÀTICA DE DRET CONSTITUCIONAL I PRESIDENTA DE L'INSTITUT EUROPEU DE DRET (Teresa Freixes i Sanjuan):

Gràcies. Bé, el tema de la constitucionalitat de les mesures d'acció positiva ha estat realment una mica conflictiu en la primera etapa de sentències del Tribunal Constitucional espanyol. Ara bé, existeix una jurisprudència ja bastant consolidada, jo no l'he portada aquí, perquè parlava d'Europa, no del tema d'Espanya, però existeix tota una jurisprudència consolidada, que si li interessa, li puc fer arribar, a partir de la qual les mesures d'acció positiva que s'han arribat a prendre, que n'hi ha moltes dintre de la legislació i la pràctica administrativa i laboral espanyola, les accions positives són perfectament constitucionals.

La primera etapa en què no es consideraven constitucionals es tenia en compte una interpretació aïllada dels articles de la Constitució, per exemple agafaven l'article 23 i, sense situar-lo en context general constitucional, l'article 23 enumera uns principis dintre dels quals no existeix cap altre principi més que el d'igualtat. Ara bé, és ja molt consolidat dintre de la interpretació constitucional a tota Europa, qui va començar aquesta tendència va ser el Tribunal Constitucional Federal alemany, el principi d'interpretació unitària de la Constitució, és a dir, no podem interpretar els articles de la Constitució d'una matèria aïllada, sinó posar-los en relació els uns amb els altres. Aleshores, respecte de la igualtat, tenim, d'una part, el mandat de l'article 23, que l'accés a la funció pública, una de les coses que ha de tenir en compte és la igualtat, tenim també l'article 14, que és el que coneixem sota el rètol de la igualtat formal i la no discriminació, perquè l'única

igualtat que ja contemplava el paràgraf 1 és la igualtat davant de la llei, la igualtat formal, després és quan ve la clàusula antidiscriminatòria, i després tenim l'article 9.2 que obliga els poders públics a remoure tots els obstacles que impedeixin la igualtat real.

Per tant, de la interpretació de conjunt dels tres articles, no es poden considerar anticonstitucionals les accions positives. I aquesta ha estat la tònica de l'última jurisprudència del Tribunal Constitucional, utilitzar la interpretació unitària de la Constitució, on la igualtat no vol dir sempre tracte igual, sinó que pot voler dir tracte diferent, per aconseguir el resultat final igualitari, que és realment el mandat constitucional, arribar a la igualtat real. Per tant, hi ha una inflexió en la jurisprudència.

Pel que fa a la discriminació que existeix en la successió a la Corona, efectivament existeix aquesta discriminació. És l'única discriminació que la Constitució preveu, el mandat d'igualtat afecta qualsevol altre àmbit de tipus jurídic, però, en canvi, la mateixa Constitució preveu que la successió a la Corona prefereix els homes sobre les dones, fins i tot, quan vam ratificar la convenció per a l'eliminació de tota forma de discriminació cap a les dones, quan es ratifica un tractat es poden fer esmenes, perdó, es poden fer reserves o declaracions. Es va emetre una declaració dient que el ratificàvem, però que es mantenia la redacció de la Constitució, per tant es va fer una reserva a aquest tipus de qüestions. En aquests moments, encara la tenim, a aquesta reserva, ara veurem què passarà quan s'hagi de ratificar el protocol 12 del Consell d'Europa, aquell que he dit que ha estat conseqüència d'una sentència molt discriminatòria d'una sentència del Tribunal Constitucional espanyol, sentència que jo l'he criticada molt durament, perquè considero que la successió als títols nobiliaris és una qüestió purament privada, quan no és veritat, perquè les lluites que hi ha entre els hereus per aconseguir vitrines als restaurants o per aconseguir denominacions d'origen de determinats vins, etc., són fortíssimes, per tant no és una qüestió que no tingui repercussions econòmiques, en té, és a dir excedeix d'un pur títol honorífic, i després, d'altra part, perquè el Tribunal Constitucional en una sentència molt discutida amb vots particulars, va fer aflorar les Partides, de quina època!, per declarar constitucional que existís aquest tipus de discriminació.

Bé, la Constitució no admet més discriminacions, avui per avui, que la que hi ha en referència a la Corona, el que sí em consta, i això no serà per influència europea, no crec jo que sigui per influència europea, sinó que serà perquè al final, crec jo, que s'imposarà una racionalitat al respecte, és que no per ara mateix, perquè hi ha un problema important de tipus formal, que és el següent. Quan va néixer la Constitució, l'actual hereu de la Corona ja estava nomenat com a tal hereu, i a més deien, bé, des de petitet l'hem començat a educar perquè sigui el futur rei i, per tant, seria molt poc oportú introduir un canvi constitucional, ja en aquests moments per arribar al que és comú a les monarquies europees, que gairebé totes han canviat la constitució per establir la igualtat entre homes i dones, ho han fet a Suècia, a Noruega, a Bèlgica, a gairebé tots els països. Bé, doncs, en aquests moments seria políticament inoportú,

però sí existeixen prou indicis que vénen de la mateixa Casa Reial com pensar que per al futur es pogués canviar aquesta clàusula de la Constitució.

Hem de ser conscients, d'altra part, també, que canviar aquesta clàusula comporta utilitzar el procediment de reforma més agreujat, és a dir, van col·locar dintre la reforma més agreujada el títol 2 de la Constitució que és el que regula la Corona i per tant, diguem-ne, si això es decidís les corts que ho decideixin s'haurien de dissoldre, s'haurien d'elegir unes noves corts que haurien de ratificar el principi de la reforma, l'haurien de fer i s'hauria de fer finalment un referèndum. Potser també aquesta qüestió de rigidesa extraordinària frena una mica el debat polític sobre aquest extrem, però els indicis que existeixen en aquesta direcció són bastant clars, que agradaria a la mateixa família reial poder arribar a una solució en aquest aspecte de cara al futur, no per a ara mateix, sinó per quan ja s'haguessin fet les previsions successòries actuals i es pogués pensar a més llarg termini.

EL SR. PRESIDENT:

Moltes gràcies. Té la paraula, pel Grup Socialista, el Sr. Tirs Pons.

EL SR. PONS I PONS:

Gràcies, Sr. President, i gràcies a la Sra. Teresa Freixes per l'exposició que ha fet, però des del nostre punt de vista, tenint en compte que es parla de quina és la situació jurídica o legal de la igualtat entre homes i dones, sempre hi ha algun interrogant, així com ha exposat el portaveu del PSM, sobre la successió a la Corona, perquè venim d'una educació en què la doctrina de neutralitat o indiferència cap als sexes que promovien les legislacions no era real; era la societat mateixa, o és la societat mateixa que provoca la discriminació. La Constitució espanyola parla de ciutadans, però fins fa molt poc temps la representació que tenien les dones no sols dins els cossos legislatius, sinó també dins manifestacions de poder, no tan sols governs, siguin ajuntaments, siguin de l'Estat o siguin del que sigui, la representació femenina en àrees tan importants com la indústria o el sector financer és minso, bastant pobre.

Per tant, hi ha una part, efectivament, que es podria relacionar amb el tema de legalitat o no, o reconeixement d'aquestes legalitats, i una altra cosa quin és el comportament efectiu que té el col·lectiu de la societat enfront d'una manifestació del fet que tan sols hi ha ciutadans i prou. Per tant, quan es parla de democràcia paritària, no és tan sols..., primer de tot no crec que jo que pugui ser immediat, perquè des del nostre punt de vista hi ha un factor que moltes vegades oblidam, que és la situació econòmica o l'estructura econòmica de cada societat, que són diferents les societats i les situacions econòmiques que es troben arreu d'aquest estat. No és el mateix, dins una societat on la dona participa activament dins els sistemes de producció com poden ser les comunitats autònomes que tenen, diguem entre parèntesi, una riquesa superior a Espanya, com poden ser Catalunya, País Basc, Madrid, aquestes illes, que en situacions en què el sector agrícola té una importància superior. Per tant no creim que es

puguí plantejar aquesta igualtat en termes absoluts, i hem de ser conscients que és un camí que comença però que falten molts de trets a recórrer.

Si per una (...) la història es pogués dir que tots els parlaments, autonòmics o no, tots els ajuntaments de tot aquest país, fins i tot el Congrés, estigués format en un 50% entre homes i dones, no hauríem resolt aquesta diferència de sexes a la ciutadania, del reconeixement de la ciutadania, que és global, que és neutre, que està format entre homes i dones. Per açò, agafant una frase del principi de la seva intervenció, Sra. Freixes, quan vostè diu aquesta influència que hi ha hagut de la situació dels estats nòrdics en els estats del sud, no crec jo que vengui des d'una postura intel·lectual superior, des d'una elaboració intel·lectual superior, sinó d'una situació de drets humans i econòmics superior, més desenvolupada o més igualitària, si ho volem dir així.

Tenint en compte que és prou arribar a la igualtat entre homes i dones com a dret fonamental de la ciutadania, hi ha gent, hi ha ciutadans, hi ha pensadors fins i tot que creuen que el fet aritmètic de la democràcia paritària no és una solució per si mateixa, tenint en compte que partim de la postura de vista masculina absolutament, que dóna poca oportunitat a la ciutadania, al votant, perquè es manifesti. Desqualificam sense tenir en compte que no hi ha cap tema d'avaluació a les llistes i a les persones masculines que participem en eleccions o en preses de decisions importants a centres econòmics importants, no hi ha la mateixa avaluació d'aquest perjudici que moltes vegades recau sobre les dones, tot dient com a perjudici que no seria igual.

Hi ha una perversió i una gran incògnita, i és que si es continuàs amb una dràstica de separació de drets fonamentals de la dones posant-ho com a poder enfront, fent una dicotomia, una divisió entre homes i dones, seria una perversió terrible perquè ja no existiria el projecte comú que defineixen no tan sols la Constitució espanyola, sinó les constitucions que hi ha a tot occident, que no tracten d'homes i de dones, sinó que tracten de ciutadans.

Aleshores, quin temps, quines són les actuacions? És un factor d'educació, és un factor econòmic social?; només és una progressió que gairebé amb la presència de les dones dins els centres de poder, de decisió polítics?; l'educatiu està pràcticament dominat per les dones a uns nivells molt importants, però quin és el camí futur que s'albira?, perquè des del nostre punt de vista no ha fet més que començar. Hem de recordar que, si no estic equivocat, devia ser a finals del segle XIX que hi va haver una feminista conspícua a França que va dir que es negava a pagar els impostos perquè no podia votar, i va escriure en aquest sentit: "Si vostès no em consideren ciutadana per poder votar, no m'exigeixen que pagui els meus impostos perquè no som una ciutadana". És una qüestió de lluita o de progressió de les idees d'igualtat entre els sexes?, o estam en una fase només de reconeixement dels factors jurídics, de les lleis o dels conceptes que hi hagi a la Comunitat Europea o a la legislació nacional?

Ens preocupa moltíssim quina és la resposta de la societat, d'aquest bloc que segurament és autodefensa per part masculina d'impedir que aquest 50% o aquesta equiparació o aquesta igualtat que es pretén sigui real en aquest país.

Perdó per haver-me allargat tant, president. Gràcies.

EL SR. PRESIDENT:

Gràcies, Sr. Tirs; no s'ha allargat, està en el seu temps. Donam la paraula a la Sra. Teresa Freixes.

LA SRA CATEDRÀTICA DE DRET CONSTITUCIONAL I PRESIDENTA DE L'INSTITUT EUROPEU DE DRET (Teresa Freixes i Sanjuan):

Bé, vostè ha plantejat un munt de coses que tenen a veure tant amb el que seria la teoria de la representació com el procés polític i la bola de vidre que ens faltaria per saber en quin temps i en quin *timing* podríem arribar a una situació d'igualtat real.

Començaré pel començament, per la teoria de la representació. Quan parlem de ciutadania i de representació, i de democràcia representativa, hem de tenir en compte en quin context van néixer aquests conceptes; són els conceptes que vénen de la Il·lustració i de la revolució burgesa i que per tant entenen que la representació doncs significava atribuir a un ens sobirà la representació de tots aquells que estaven en condicions de decidir, que en aquell moment, en el moment que va tenir lloc la formulació de la teoria, no eren ni tan sols tots els homes, sinó uns poquets, els que estaven en el cens, en el sufragi censal. I a partir d'aquí és quan s'articula tota la teoria de la representació, uns pocs cedeixen la seva capacitat de decisió perquè encara menys puguin decidir.

Durant l'època de la Revolució Francesa, perquè el concepte ja ve d'abans, és a dir a l'època de la Revolució Francesa s'intenta posar a la pràctica, es planteja d'una manera molt crua tota la qüestió de la presa de decisió del sufragi universal i la participació d'homes i dones en aquesta presa de decisió. Un dels eixos importants de la Revolució Francesa, va ser la consecució del sufragi masculí, no dic del sufragi universal, a pesar d'allò que diuen els llibres d'història moltes vegades, era masculí, no era universal. A més, durant l'època de la Revolució, les dones, que la varen fer igual que els homes, van reclamar també la seva presència. Hi ha un carrer a París, prop de l'Odeon, cap al jardí de Luxemburg, on trobam un placa molt significativa, on es diu que allà mateix Olímpia de Borges va redactar la declaració de drets de la dona i la ciutadana, perquè la declaració de l'època revolucionària era declaració de drets de l'home i del ciutadà i exclouia radicalment les dones de la representació. Olímpia de Borges, que va reclamar que també elles havien estat al carrer, fins i tot simbòlicament la Marianne revolucionària és dona, però no varen tenir presència dins el que va ser l'Assemblea constituent i el que va ser el règim que va sortir de la Revolució, quan ella ho va reclamar va ser condemnada a mort i guillotina.

És a dir, que tot aquest concepte de representació, ciutadania, etcètera, és un concepte que ve d'aquella època, però és un concepte molt masculí. Jo crec que l'hem de rescriure, a partir de l'evolució que ha tingut la societat en aquests moments, però avui en dia ja no es tracta de lluitar pel vot de les dones, ja ho varen fer les nostres àvies. Avui en dia del que es tracta és que a les assemblees de presa de poder, als governs, a la presa de decisió social i econòmica, les dones hi siguin representades, exactament igual que els homes, a partir de la seva posició natural que ja és dins la societat. Això vol dir que en aquests moments no hi ha igualtat real a tots els terrenys, però hi ha molta més igualtat que la que hi podia haver a l'època de la meua mare o de la meua àvia. I avui en dia a les facultats de dret tenim tantes dones com homes i avui en dia a la judicatura ja surten, en aquests moments de l'Escola Judicial de Barcelona, un 60% de dones.

Això significa que la societat en aquests darrers 30 anys ha canviat d'una manera tremenda, molt gran, però li falta alguna cosa, li falta alguna cosa perquè no és un problema d'igualtat de lleis, amb les lleis no tenim cap problema. El problema que tenim és el camí per recórrer perquè la igualtat sigui real i allà on ens falta molt per avançar és amb allò que diríem l'equilibri entre la vida privada i la vida pública, que comporta que haguem de replantejar-nos la corresponsabilitat de tots, d'homes i dones dins la vida privada i dins la vida pública. I això necessita un canvi cultural, és a dir, que la igualtat no serà real si no va acompanyada d'aquest canvi cultural de forma natural i perquè aquest canvi cultural de forma natural es pugui produir també l'hem d'ajudar des de la legislació i des d'aquest punt de vista dins la Unió Europea es contemplin les accions positives.

No per forçar la presència de dones dins els òrgans, perquè no es tracta d'això, sinó per tractar d'afavorir aquest equilibri o nova conciliació entre el que és esfera privada i esfera pública i a partir d'aquí la participació d'homes i dones dins la política pugui ser feta naturalment. Perquè avui dia, és clar, farem llistes on hi hagi un 50% i un 50%, d'entrada paritat no vol dir exactament el 50%, això només és a la llei francesa i amb els resultats ja veurem que passarà, vol dir que hi hagi un cert equilibri, que no hi hagi una dominació de cap dels dos sexes en cap sector de presa de decisió. Aleshores, aquesta situació de fet és molt difícil aconseguir-la, si no existeixen mesures que permetin que homes i dones puguem tenir cura dels fills, que homes i dones puguem sentir-nos realitzats personalment dins el treball i dins la vida privada exactament igual. Per tant, és difícil el canvi, jo el canvi no crec que vengui produït només per les lleis, només pels canvis legislatius, però sí que crec que els canvis legislatius poden d'alguna manera ajudar a fer-ho.

Aquest és una mica el sentit d'aquestes lleis de conciliació de la vida privada i familiar amb el món professional, perquè a més si ens ho plantejam des del punt de vista que la nostra societat és una societat demogràficament regressiva o intentem introduir algun tipus de mesures que afavoreixen la corresponsabilització dins de la família, dins la vida privada i dins la societat o continuam sent una societat demogràficament regressiva i tampoc el que no pot ser és que per deixar de ser

una societat demogràficament regressiva tothom no pugui desplegar les seves capacitats, en el fons es tracta que els homes i les dones puguin desplegar totes les seves capacitats i per tant, siguin realment lliures per escollir i si es vol escollir lliurement el que sigui, optar per una vida més privada o més pública, que s'estigui en una situació d'igualtat en la llibertat. I aquest seria el fons del problema, perquè només fixant nivells de paritat, tampoc no aconseguirem la paritat, perquè s'han de crear les condicions perquè aquesta paritat sigui real.

Quin *timing*? Aquí no m'atreveixo a dir res, perquè la velocitat a què hem anat evolucionant durant aquests darrers 30 anys ha estat tremenda. Només cal veure les pel·lícules que ens passen dels anys 60. Aleshores, quan pensem què passava durant els anys 60 i què passa ara, doncs això ha estat una revolució. El que passa és que ha estat una revolució que ha anat succeint sense tenir massa caïres revolucionaris. Per tant, encara és més revolució, perquè ni l'hem sentida ni l'hem feta. Jo record fa molt poc, que quan jo vaig estudiar dret en el Codi Civil, les dones estàvem situades en el mateix article de falta de capacitat jurídica dels menors, els incapacitats i els malalts mentals, clar, jo pensava sort que visc a Catalunya i a Catalunya les dones mai no havíem estat considerades així, dins el dret civil català històricament havíem tingut plena capacitat, però era un consol una mica trist. En canvi, és clar, avui en dia la posició jurídica de les dones és realment molt diferent i a més si durant aquella època a mi m'haguessin dit que avui dia estaria aquí parlant de democràcia paritària, era absolutament inimaginable.

Per tant, els *timings* de canvi jo no sé quins seran, però allò que ha quedat clar és que el canvi s'anirà produint i a més també em semblaria oportú que el canvi legal anés acompanyat o en paral·lel a allò que seria el canvi cultural. Perquè el dret i la realitat social crec que han d'anar acompanyats. Per tant, hi ha vegades que quan pitjam una mica l'accelerador cal aixecar una mica el peu perquè mai no han pogut les lleis desplegar tota la seva efectivitat si la gent no les ha entès. Una de les feines que feim dins dels programes de la Comissió Europea és explicar tot això i com es produeix i per què i quins problemes tenim, perquè la informació és la que ens dóna realment el poder per decidir i és una mica des d'aquest punt de vista que quan em varen dir si volia venir aquí, al Parlament de les Illes Balears, a parlar d'aquests problemes, vaig pensar que era una bona ocasió perquè cal que tots, els homes i les dones, reflexionem junts sobre aquests problemes i sobretot perquè o construïm junts el camí o això que vostè plantejava si havíem de construir tota una formulació només per a les dones, radicalment no, perquè la societat està formada per homes i dones, el camí que hem de recórrer per a la igualtat, l'hem de recórrer junts.

EL SR. PRESIDENT:

Moltes gràcies. Per acabar té la paraula la representant del Grup Parlamentari Popular la Sra. Francesca Bennàsar.

LA SRA. BENNÀSAR I TOUS:

Moltes gràcies, Sr. President. Jo m'afegeixo als altres membres d'aquesta comissió per expressar la meva satisfacció, gran satisfacció de tenir aquí entre nosaltres a la Dra. Freixes, que jo fa anys que la conec, vaig tenir la sort i l'oportunitat de trobar-la en moltes ocasions quan estava al Parlament Europeu i només puc constatar la seva feina i la seva tasca dins allò que ella ens ha explicat d'aquesta construcció de la igualtat.

Jo li agraeix el recorregut que ens ha fet i com ens ha explicat que la igualtat es va construir a poc a poc, amb sentències i s'està fent una jurisprudència europea, els tractats estan avançant. Cada tractat, una vegada revisat, incorpora noves propostes sobre la igualtat i també aquests programes d'igualtat europeus que acompanyen aquestes mesures i el que fan és impulsar els països membres a desenvolupar i comprometre totes aquestes propostes d'igualtat.

Més concretament jo li volia demanar si vostè coneix el cinquè programa que és a punt d'aprovar la Unió Europea? Si creu que els objectius de transversalitat que aquest programa incorpora ajudaran i contribuiran a fer possible el que vostè també ens ha explicat. O sigui que la normativa jurídica la tenim, la igualtat forma hi és present, però després hi ha aquest canvi cultural, no només canvi cultural, sinó que s'ha de fer amb mesures concretes que vagin impulsant a introduir aquesta igualtat dins totes les polítiques, perquè això pareix que costa molta de pena, o sigui hi ha polítiques que molt clarament accepten a contribuir i formar part d'aquest programa d'igualtat, però n'hi ha d'altres que pareix que no entenen que també podrien contribuir a fer possible que aquesta igualtat arribés més aviat. Això seria una pregunta.

La segona pregunta seria si vostè creu, jo sé que després vostè ha de fer una conferència allà on ho explicarà més amplament, però concretant dins el tema de la igualtat, vostè creu que la carta de drets fonamentals recull aquests principis d'igualtat que estan, crec, que ben definits, però la carta ha de ser vinculant, suposa un compromís per als països membres de dur endavant dins els seus programes de govern aquestes mesures d'igualtat i de paritat? I quina confiança o desconfiança li mereix l'actitud del Regne Unit? Serà altra vegada un país que aturarà tot el procés d'acceptació i vinculació d'una feina que s'ha fet conjuntament i pareix que recull els desitjos i les ambicions de tots els ciutadans de la Unió Europea per aconseguir una ciutadania plena? I creu que aquesta ciutadania plena serà també ciutadania plena per a les dones?

I després una pregunta molt concreta, que m'ha fet un company diputat que és absent. Què pensa de la figura de l'hereu a Catalunya? Si ens en pot fer algun comentari.

Moltes gràcies.

EL SR. PRESIDENT:

Moltes gràcies, Sra. Bennàsar. Té la paraula la Sra. Freixes.

LA SRA. CATEDRÀTICA DE DRET CONSTITUCIONAL I PRESIDENTA DE L'INSTITUT EUROPEU DE DRET (Teresa Freixes i Sanjuan):

Moltes gràcies. Jo també estic molt contenta de trobar-me aquí amb la Sra. Francesca Bennàsar. Ens vàrem conèixer a Brussel·les ja fa molts d'anys, quan ella estava al Parlament Europeu, on hi va fer una tasca importantíssima a favor de la igualtat de les dones i els homes. Jo record aquella reunió de les comissions d'igualtat que hi va haver a Bèlgica, precisament com a impuls de la modificació que hi va haver del Tractat d'Amsterdam, per poder incorporar la igualtat entre els homes i les dones dins els articles del tractat. La feina de la Sra. Bennàsar, per donar aquest impuls va ser extraordinària i tots li devem a ella una participació molt decidida en aquesta lluita per a la igualtat.

El cinquè programa ja està aprovat en aquests moments, i les polítiques d'igualtat hi són presents. El problema que hi ha hagut en la definició del programa no ha estat tant en els eixos, sinó com passa sempre, en aconseguir el pressupost comunitari que l'ha de fer efectiu. És a dir, sempre tots aquests tipus de polítiques, en el fons comporten que es necessitin uns diners per poder-les impulsar i aleshores en aquests moments del que no estam del tot segurs, és si amb el pressupost que hem de tenir per començar-lo, serà suficient per poder-lo dur a terme o no.

Efectivament, una de les finalitats que té aquest programa és la d'aconseguir que la transversalitat sigui efectiva. Clar, què és el que passa dins les polítiques d'igualtat? La igualtat sempre és referida a alguna cosa, la igualtat en si mateixa, abstractament, no vol dir gairebé res, sempre és igualtat en salaris, igualtat de tractament, igualtat en l'accés als llocs de treball, igualtat en l'accés en la política. És a dir, la igualtat sempre va referida a una altra cosa i per tant, és per això que es considera que la igualtat s'ha d'aconseguir a través de la tècnica de la transversalitat. La transversalitat seria una tècnica de col·locar polítiques d'igualtat a tots els aspectes i a totes les polítiques de la Unió Europea, perquè és el manament d'Amsterdam, totes les polítiques de la Unió Europea han d'incorporar la igualtat.

Hi ha hagut un altre debat al respecte, és a dir, si la igualtat ha de comportar la transversalitat i per tant, diguem que ha d'estar present a totes les polítiques, per què mantenir organismes d'igualtat? I aquí vàrem tenir un altre cavall de batalla, perquè va estar a punt de desaparèixer el cinquè programa d'acció. És a dir, si ja a totes les altres polítiques s'ha de tenir en compte la igualtat, per què voleu un cinquè programa d'acció? Idò precisament per assegurar-ho, perquè des d'algun lloc s'ha de poder coordinar que realment la transversalitat sigui efectiva, perquè si no és molt dispersa, hem de pensar que si a totes les direccions generals o a tots els programes no hi ha ningú que pugui incorporar, coordinar i comprovar que la transversalitat sigui real i efectiva, això pot arribar a desaparèixer.

Peraixò també la importància que tenen els organismes d'igualtat entre els estats, per exemple els instituts de la dona

o organismes similars, les comissions parlamentàries d'igualtat que s'han creat en molts parlaments, són molt importants perquè una altra de les tasques que cal vigilar sempre dins aquesta qüestió de la transversalitat són els continguts legislatius de tots els projectes de llei. Primera que no siguin discriminatoris i segona que puguin incidir d'alguna manera en la tasca d'aconseguir la igualtat, perquè és que a vegades ens passa que quan el projecte no hi caus, i en canvi si hi ha un organisme que sempre d'alguna manera li fa el vistiplau, des del punt de vista de la igualtat, doncs queda assegurat que almenys aquell projecte no tindrà efectes negatius.

Dintre d'aquest programa d'acció hi ha una clàusula molt important i és vigilar que l'atribució de fons estructurals es realitzi també tenint en compte les polítiques d'igualtat. És a dir, tota l'assignació de fons de la Unió Europea, com que la igualtat ha d'estar present a totes les polítiques, això es vigilarà molt cada vegada que, sigui qui sigui, tenguem accés als fons estructurals, la utilització dels fons no sigui discriminatòria i a més tingui una acció positiva respecte de les polítiques d'igualtat.

Pel que fa a la carta de drets fonamentals, aquí sí que hem tingut un cavall de batalla impressionant, potser ens hagués fet falta que la Sra. Bennàsar hagués estat al Parlament Europeu, en aquests moments, perquè ha estat realment difícil que finalment arribés l'article 23, que és el que té la igualtat entre els homes i les dones i a més es pogués incorporar la igualtat a tots els àmbits. En els primers textos de la carta la igualtat brillava per la seva absència, s'ha d'explicar una cosa i és com es va fer aquesta carta. Aquesta carta es va fer a partir del manament de Colònia i Tampere i es va crear un organisme que es va autoanomenar "*la Convenció*", una mica com la convenció que va fer la Constitució americana des d'aquest punt de vista de sentir-se gairebé pares constituents fent la carta de drets fonamentals. Aquest organisme era format, d'una part pels organismes europeus i d'altra part pels estat. Va haver-hi dos representants de cada parlament de cada estat membre, un representant de cada govern, setze europarlamentaris, després s'hi varen afegir dos representants de la comissió i també representants del Consell Europeu, del Tribunal de Justícia del Consell d'Europa, van formar el que se'n diu la Convenció dels 62. Seixanta-dues persones.

Bé, doncs, només el Parlament Europeu, les institucions europees i els estats nòrdics varen tenir en compte el principi de la representació equilibrada per nomenar els representants. Això vol dir que dins d'aquesta convenció només les institucions europees, per dir-ho d'alguna manera, varen tenir en compte aquest principi de paritat i la representació de dones era d'un 12%. Per part d'Espanya no hi va haver cap dona representada, per exemple. Clar, això és un dèficit que es va constatar immediatament en la composició de la convenció i a més va costar molt que la convenció volgués acceptar col·locar dins la carta de drets fonamentals la igualtat entre els homes i les dones, quan la igualtat estava al conveni de drets humans i a les constitucions de tots els estats membres, és a dir, realment va ser una batalla molt forta.

Qui va pressionar molt al respecte va ser l'associació de fam de l'Europa meridional, AFEM, va portar una presència molt activa dins les consultes que la convenció va obrir per elaborar aquesta carta. Hem de dir que uns dels representants espanyols, el Sr. Iñigo Méndez de Vigo, va tenir una disposició molt positiva en aquest aspecte, és a dir, ens vàrem entrevistar moltes vegades i s'ho va prendre realment molt seriosament, molt possiblement la convenció hagués passat per damunt aquesta qüestió, és a dir, sense l'acció combinada d'AFEM i del Sr. Méndez de Vigo, possiblement no parlàrem d'igualtat a la carta de drets fonamentals, jo li vaig agrair personalment perquè realment va portar una batalla gran dintre de la convenció, el que passa és que la igualtat dins la convenció, jo crec que està mal situada. L'article em sembla correcte, a més recull el que ha estat la redacció dels tractats comunitaris, diu: "*la igualdad entre hombres y mujeres será garantizada en todos los ámbitos, inclusive en materia de empleo, trabajo y retribución y el principio de igualdad no impide el mantenimiento o la adopción de medidas que ofrezcan ventajas concretas en favor del sexo menos representado*". És a dir, va agafar la redacció d'Amsterdam i la va plasmar dins la carta.

El que passa, i li vaig dir al President Herzog, que era qui presidia la convenció, és que col·locar dintre del capítol 3 d'igualtat, la igualtat i la no discriminació, juntament amb els drets dels menors, els drets de les persones majors i la integració de les persones discapacitades, a mi em recordava una mica la regulació que teníem en el codi del franquisme, és a dir, jo entenc que tots aquests continguts han d'estar a la carta, efectivament perquè hem de tenir present dintre la cultura de drets europea, la situació dels menors, amb els seus drets, de les persones majors, els discapacitats, però col·locar tot això juntament amb la igualtat de dones i homes em sembla que és barrejar situacions i conceptes que no tenen per què anar junts. El que passa és que el president Herzog em va dir: *ha habido tantos equilibrios para conseguir colocar la igualdad, que ahora no me lo toque porque si no al final va a desaparecer*.

Al final, bé, tenim aquest reconeixement, penso que és bo dintre del text, però que en el context, denota que aquesta mentalitat de considerar encara les dones una mica com els menors, era present dintre de la majoria masculina de la convenció. La carta efectivament només ha proclamat, jo a vegades no sé si és bo o dolent, per una part diguem que considero que és en principi dolent que només s'hagi proclamat perquè significa que hi ha algú que l'ha vetada, perquè primer la carta es va elaborar amb la intenció que formés part dels tractats comunitaris i efectivament ha estat l'oposició del Regne Unit la que ha originat que la carta no tenguí eficàcia jurídica, perquè l'ha vetada el Regne Unit, doncs pel mateix que va vetar l'acord sobre la política social i econòmica quan es va elaborar el Tractat de Maastricht, quan es va elaborar el Tractat de Maastricht, l'acord sobre política social i econòmica no va poder formar part del tractat, es va col·locar dins un annex, però que no tenia eficàcia vinculant.

De Maastricht a Amsterdam varen passar uns anys i al Tractat d'Amsterdam, allò que a Maastricht no vàrem poder col·locar dintre dels tractats, varen entrar-hi sense cap problema

dintre del Tractat d'Amsterdam, és a dir, vàrem aconseguir incorporar l'acord sobre la política social i econòmica en el text dels tractats, havien evolucionat les coses i per tant, s'havia aconseguit arribar-hi. Jo tenc l'esperança que a la carta pugui passar alguna cosa semblant, és a dir, que a partir d'un procés de difusió d'aquesta carta, de donar-la a conèixer, d'aconseguir convèncer al Regne Unit, que la carta no conté res que ells no facin, perquè a fi de comptes els drets socials que hi ha a la carta, ja hi són a Amsterdam, hem passat d'Amsterdam a la carta pràcticament i per tant, tampoc no els afecta d'una manera molt nova i tampoc no és contrària a la seva pròpia tradició jurídica, tot i que ells sempre sobre drets socials tenen unes posicions una mica diferents a les que tenim al continent. Bé, ja veurem si aconseguim que a la propera conferència intergovernamental que està prevista per al 2004, la carta podrà ser integrada dins els tractats.

El que passa, per això deia que no sé si és bo o dolent que no s'hagi integrat ja, tenim unes certes disfuncions entre el text jurídic que existeix als articles de la carta i la redacció d'alguns articles dels tractats, on es diuen coses semblants però que no són idèntiques i que poden donar-nos un estàndard de precisió jurídica diferent. I per tant, caldria de d'alguna manera veure com es fa aquesta integració, primera per mantenir el text de la carta, que és que en principi ha de primar i per no originar contradiccions entre els articles de la carta i els que hi ha avui en dia als tractats, és a dir, que cal fer una tasca de depuració jurídica, com és va fer també quan es va aprovar el Tractat d'Amsterdam, referent als tractats comunitaris anteriors perquè els estàndards fossin els mateixos i no hi hagués disfuncions. Aleshores tenim la carta, un dia o l'altre l'haurem d'integrar als tractats i haurem de fer aquesta feina de depuració jurídica perquè vagi en bona direcció.

I per últim, em preguntaven això de l'hereu a Catalunya, bé això de l'hereu a Catalunya ja s'ha hagut de canviar, perquè la Constitució prohibeix la discriminació per dir-ho d'alguna manera i per tant, la compilació catalana ha hagut de passar per moltíssimes reformes en matèria de no discriminació per raó de sexe, perquè són coses que no s'aguanten, i la Constitució obliga que les normes preconstitucionals o postconstitucionals estiguin d'acord en la Constitució. També vàrem haver de canviar la regulació que teníem a la compilació pel fet que nosaltres tenim separació de béns, perquè passava que moltes persones que venien fora de Catalunya, quan es casaven a Catalunya no ho sabien i es pensaven que es casaven sota el règim de ganancials i després quan varen introduir el divorci, doncs ja es poden imaginar en quina situació quedaven normalment les dones. Per tant, vàrem haver de modificar la compilació, malgrat el règim fos de separació de béns, a les sentències de separació i divorci hi hagués un principi d'equilibri en la situació de la parella i per tant, no es pogués deixar sense protecció cap de les parts, hem hagut de fer modificacions.

EL SR. PRESIDENT:

Moltes gràcies. Vol tornar a intervenir?

LA SRA. BENNÀSAR I TOUS:

Moltes gràcies, Dra. Freixes. Jo em dono més que satisfeta amb el que ens ha explicat i aprofitaria, ja que m'ha donat la paraula el president, per dir-li que seria bo que cada any ens fes una visita i entre tots féssim un seguiment de totes aquestes qüestions jurídiques europees que ens convé saber bé com evolucionen i de quina manera nosaltres des d'aquí podem fer un seguiment i podem impulsar d'alguna manera des de la nostra comunitat autònoma que aquestes mesures es duiguin a terme i d'alguna manera nosaltres també implicar-nos i poder contribuir posant el nostre gra de sorra a aquesta construcció europea de la igualtat.

Jo li vull agrair que sigui aquí. I bé, esper que el president la convidi a tornar l'any que ve. Gràcies.

LA SRA. CATEDRÀTICA DE DRET CONSTITUCIONAL I PRESIDENTA DE L'INSTITUT EUROPEU DE DRET (Teresa Freixes i Sanjuan):

Per la meua part, ho faré amb molt de gust, perquè realment Europa l'hem de construir entre tots, i per tant no és una cosa dels buròcrates de Brussel·les sinó que és una cosa que afecta tota la ciutadania i, per tant, amb molt de gust ho faré.

A més a més ara precisament estem en un moment que és interessantíssim perquè a la cimera de Niça es va decidir començar a treballar per tenir una constitució per a Europa, i he tingut la -diguem-ne- sort, perquè això, bé, diguem que són coses de sort, que he estat cridada per formar part del grup de contacte que començarà a treballar ja a partir del dia 16 de març en l'elaboració del projecte constitucional, amb el qual crec que en una propera trobada, si és que la tenim, doncs tindrem moltes informacions, i al mateix temps també el que sí els vull dir és que, com que ho hem de construir entre tots, també els demanaré a vostès parer i d'alguna manera també indicacions o consultes respecte de qüestions que a vegades se'ns passen una mica per alt quan treballem en aquests tipus de projectes, i que potser per a vostès, des de diferents punts de vista però sobretot des del punt de vista de la insularitat, cosa que a Europa no és massa entesa, pot ser realment important.

Així que moltes gràcies.

EL SR. PRESIDENT:

Moltes gràcies a la Sra. Teresa Freixes, ja acabada la compareixença i les intervencions dels grups parlamentaris. No és una qüestió del president de la comissió convidar per a les compareixences, sinó de tots els grups acordar que sigui així; per tant, jo estic segur que tots els grups estarem d'acord amb aquesta proposta i iniciativa que s'ha produït.

Agraïm una vegada més, esperam poder rebre aquesta recopilació de jurisprudència sobre igualtat en l'accés a la funció pública que ha sortit també per part d'un dels intervinents, o bé directament en aquest parlament o a través de

l'Institut de la dona crec que podrem rebre aquest material que serà ben recollit i estudiat pel que afecta a aquesta comunitat.

Sense més assumptes a tractar, aixecam la sessió.

DIARI DE SESSIONS
DEL
PARLAMENT
DE LES
ILLES BALEARS

PREU DE LA SUBSCRIPCIÓ

Un any	2.000 pessetes.
Sis mesos	1.000 pessetes.
Tres mesos	500 pessetes.
Preu de l'exemplar	100 pessetes.

Redacció i Administració
PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS
C/ Palau Reial, 16
PALMA DE MALLORCA